

MEMO

AAN Projectbureau Waterdunen

VAN Teun Morselt (Blueconomy), Johan Gauderis (RebelGroup)

DATUM 6 april 2007

BETREFT Achtergrondnotitie regionale effecten Waterdunen

INHOUD

1. Inleiding.....	2
2. Beschrijving van effecten.....	2
2.1 Werkgelegenheid en koopkracht.....	2
2.2 Landbouw	4
2.3 Regionale bedrijfsleven	4
2.4 Gemeente Sluis	7
2.5 Waterschap Zeeuws Vlaanderen	8
3. Totaal overzicht	9
Technische bijlage	10
Literatuurreferenties.....	12

1. INLEIDING

Dit memo presenteert een overzicht van de regionale effecten van het Waterdunenproject voor de partijen in de regio. Het vormt een aanvulling op de MKBA Waterdunen waarin de kosten en baten vanuit een nationaal standpunt werden beschouwd. De berekening van de regionale effecten werd zo veel mogelijk gebaseerd op dezelfde gegevens en aannames als in de MKBA, zodat beide analyses onderling consistent zijn.

De regio is gedefinieerd als het grondgebied van de gemeente Sluis. Op dit grondgebied zijn een aantal relevante onderwerpen te benoemen als het gaat om regionale effecten:

- Werkgelegenheid en koopkracht;
- Landbouw
- Regionale bedrijfsleven;
- Gemeente Sluis;
- Waterschap Zeeuws-Vlaanderen.

Het memo gaat uit van het “Gevarieerd” alternatief van het Waterdunenproject. Slechts voor één van de in dit memo beschouwde effecten is er een verschil tussen de projectalternatieven. Dit verschil is in een voetnoot vermeld.

2. BESCHRIJVING VAN EFFECTEN

2.1 Werkgelegenheid en koopkracht

Structurele werkgelegenheidseffecten

De Kamer van Koophandel heeft ten behoeve van de MKBA een inschatting gemaakt van het aantal mensen dat te werk zal worden gesteld op het nieuwe recreatiecomplex. Naar schatting zijn dit circa 60 personen. Omdat nu circa 12 personen op de Napoleonshoeve werken en deze zal verdwijnen is de banenwinst circa 48 personen. De toeleveranciers en de bestedingen van de bezoekers aan het Waterdunenpark buiten het park in horeca en kleinhandel zorgen nog eens voor twee keer zoveel indirecte werkgelegenheid, circa schatting 96 personen. In totaal gaat het dus om naar schatting 144 personen (fte's). Beide cijfers betreffen extra werkgelegenheid, dus rekening houdende met het verdwijnen van banen bij de Napoleonshoeve en in de landbouw (gesaldeerd)¹. **Afgerond gaat het om circa 50 directe banen en 100 indirecte banen dus in totaal om circa 150 banen.**

Recentelijk is ook de haalbaarheidstoets van de exploitant ter beschikking gekomen. De exploitant gaat zelf uit van circa 206 fte's voor het park en het hotel. Daarnaast

wordt verwacht dat er nog eens circa 152 fte's benodigd zijn bij toeleveranciers (schoonmaak, groenvoorziening, horeca, retail) en bij andere MKB ondernemers. Omdat er enkele banen verloren gaan op de Napoleonhoeve en in de agrarische sector schat de exploitant dat de extra werkgelegenheid op circa 350 fte's (direct en indirect). Dit is meer dan twee keer zoveel dan de inschatting van de Kamer van Koophandel. **Uit oogpunt van voorzichtigheid wordt uitgegaan van de (lagere) cijfers van de Kamer van Koophandel.**

Tijdelijke werkgelegenheidseffecten

Naast de genoemde structurele werkgelegenheidseffecten op en om het park zijn er ook tijdelijk werkgelegenheidseffecten. Door de uitvoering van het project Waterdunen, met een investeringsvolume van ca. € 157 mln. (excl. grondverwervingen) zal een deel van deze werkzaamheden door regionale bedrijven worden uitgevoerd (zie ook paragraaf 2.3). Het is niet mogelijk om in dit stadium hierover een onderbouwde inschatting te doen maar het is van belang te realiseren dat dit een forse, tijdelijke impuls voor de economie is.

Koopkrachteffecten

De extra werkgelegenheid die ontstaat door dit project leidt er toe dat in een aantal gevallen mensen uit de werkloosheid komen. Naar schatting 25% van de mensen die aan werk geholpen worden geraken uit de werkloosheid (zie technische bijlage)². Het gaat dus om ongeveer 25% x 150 arbeidsplaatsen = 37 (zeg 25 tot 50) mensen die uit de werkloosheid komen. Het gemiddelde inkomen van mensen in Nederland is ca. € 48.000,-. In de horeca, waar de werkgelegenheid in Waterdunen zich goed mee laat vergelijken is deze echter veel lager, ca. € 30.000,-³, hoewel dit in werkelijkheid door fooien e.d. vaak hoger is. Het netto besteedbare inkomen is in de horeca gemiddeld ca. € 18.600,- door aftrek van belastingen premies (gemiddeld in Nederland 38%). De werkloosheidsuitkeringen zijn gemiddeld € 13.400,- waardoor de koopkracht met € 5.200,- stijgt. Het koopkracht effect is derhalve 37 x € 5.200,- = € 192.400,-, in bandbreedtes gesproken circa € 150.000,- tot € 250.000,- per jaar.

Bij-effect: welvaartseffect door waardestijging woningen

De inrichting van het natuurgebied maakt de leefomgeving mooier om in te wonen en te recreëren. De effecten zijn het grootste voor de woningen in een straal van 500m rond de nieuwe natuur (circa 500 woningen). De bewoners ervan wonen op een korte wandelafstand van het natuurgebied, en kunnen er vaak in wandelen of fietsen. De meest nabije woningen hebben zelfs een uitzicht op het natuurgebied. Dit effect uit zich in een toename van de woningwaarde met gemiddeld 7,5%.⁴ Uitgaande van een gemiddelde woningwaarde in het gebied van €200.000,- is de waardestijging per woning circa € 15.000,-. De totale waardestijging in het gebied bedraagt circa € 7,5 mln.

2.2 Landbouw

Inkomensverlies

Door realisatie van het plan Waterdunen zal ongeveer 290 ha. aan landbouwgronden aan het gebied onttrokken worden (bron: MER, par. 7.7). Door grondonttrekking zal een inkomensverlies in de landbouwsector optreden. Uitgaande van een gemiddeld gezinsinkomen van € 517,- per ha. kan het totale inkomensverlies worden geschat op bijna € 150.000,- per jaar⁵. Aangenomen mag worden dat het kapitaal en de arbeid die aan de landbouw worden onttrokken op den duur weer elders in de economie tot productiviteit zullen komen (bijv. door het beheer van natuur). Het gaat dus om een tijdelijk effect. Het CPB schat dat een dergelijk productieverlies optreedt gedurende een periode van 10 jaar.

Werkgelegenheid

Het werkgelegenheidsverlies is in par. 2.1 al aan de orde gekomen en daar verdisconteerd.

2.3 Regionale bedrijfsleven

Bij de beschrijving van de effecten voor het regionale bedrijfsleven wordt onderscheid gemaakt tussen de structurele effecten en de tijdelijke effecten.

Structurele extra bestedingen

Aantal extra toeristen

Het Waterdunenpark en het natuurgebied trekken 283.000 verblijfstoeristen en 150.000 extra dagtoeristen per jaar aan (extra ten opzichte van de huidige aantallen).⁶ Deze aantallen zijn door de Kamer van Koophandel ingeschat ten behoeve van de MKBA, op basis van gemiddelde bezettingsgraden in de regio. Sinds het opstellen van de MKBA is ook de haalbaarheidstoets van de exploitant beschikbaar gekomen. De exploitant (Molencaten) gaat uit van aanmerkelijk meer bezoekers dan in de MKBA vanuit is gegaan (doorgerekend 360.000 extra verblijfstoeristen). Hoewel er vanuit gegaan mag worden dat de exploitant de beste inschatting maakt – hij heeft hiernaar marktonderzoek laten doen en baseert zijn eigen investeringsplannen hierop – wordt toch uit oogpunt van voorzichtigheid de lagere MKBA getallen aangehouden.

Extra bestedingen van toeristen

De gemiddelde bestedingen van toeristen in Zeeland in een hotel, pension of bed & breakfast bedragen ca. € 47,- per persoon (bron: Toeristische Trendrapportage Zeeland 2005/2006 (p.24). Dit bedrag is inclusief de kosten van de accommodatie, boodschappen, dagjes uit en alle andere activiteiten die tijdens de vakantie worden ondernomen. Uit onderzoek van de Kamer van Koophandel blijkt dat circa 15% tot 25% van dit bedrag aan de accommodatie wordt besteedt en het overige aan horeca,

detailhandel en andere bedrijven. Het gebruikte bestedingsbedrag van 47,- per persoon per dag is behoudend als nagegaan wordt dat een vakantiehuisje in Waterdunen al snel € 1.000 tot € 1.200,- per week gaat kosten. Dit is zo'n € 30,- tot € 35,- per dag per persoon (o.b.v. 7 daagse week en een huisje voor 5 personen) en ruim meer dan het gemiddelde in Zeeland voor hotels en vakantiewoningen. Uitgaande van een aandeel van 20% resteert € 9,40 voor overnachtingskosten. Dit is onrealistisch laag als gemiddelde besteding voor de vakantiewoningen en het hotel in Waterdunen. Uit de exploitatietoets van Molencaten blijkt dat uitgegaan wordt van een gemiddelde overnachtingskosten van circa € 25,- per persoon per dag. In de berekeningen hier wordt dan ook uitgegaan van dit bedrag. Voor de berekeningen van de indirecte bestedingen (buiten de accommodatie) wordt wel uitgegaan van de genoemde behouden getallen, te weten $80\% * 47,- = € 38,-$ per persoon per dag.

De bestedingen van dagtoeristen zijn gemiddeld circa € 7,- per persoon per dag (bron: CBS, alle bestedingen excl. reiskosten).

De totale bestedingen in de regio bedragen derhalve (tenminste) $283.000 * € 25,- + 283.000 * € 38,- + 150.000 * € 7,-$ is **€ 18,75 mln.** per jaar.

Tijdelijke extra bestedingen

Als gevolg van de werkzaamheden aan de kust en in het gebied ontstaan diverse positieve tijdelijke baten in het gebied. Zo zal een deel van de bouwwerkzaamheden worden uitgevoerd door regionale aannemers. Door de vele werkzaamheden zullen medewerkers van de uitvoerende bedrijven die niet in de regio wonen door de week dikwijls overnachten in hotels en pensions in de buurt. Zij spenderen waardoor regionale horecabedrijven en MKB-bedrijven profiteren.

Investeringsimpulsen

De investeringen in het project zijn weergegeven in de volgende tabel. Daarbij is onderscheid gemaakt naar de investeringen die door de publieke partijen worden gedaan en de investeringen die door de private partij wordt gedaan. Grondverwerving is niet relevant omdat hier geen tijdelijke baten voor de regio aan verbonden zijn. Per investeringspost is een over de duim inschatting gemaakt van het deel dat mogelijk door regionale partijen ingevuld gaat worden. Het is niet mogelijk om dit in dit stadium nauwkeuriger te doen.

Door het geschatte percentage dat door regionale bedrijven wordt ingevuld te vermenigvuldigen met de investeringsposten kan een schatting van de omzet worden gemaakt. Uit de tabel is af te lezen dat het totale investeringsniveau ruim € 156 mln. is. Naar verwachting wordt hiervan ca. € 40 tot € 70 mln. van door regionale partijen omgezet (gemiddeld € 55 mln. of circa 35 % van het totaal). Dit is dus de extra omzet voor regionale partijen gedurende de gehele uitvoeringsperiode van het project.

Tabel 1: Totale investeringen en extra omzet in de regio

TOTALE INVESTERINGEN	Investering	geschat % dat door regionale bedrijven wordt uitgevoerd	Omzet in regio
Totaal publieke investeringen *			
Voorbereiding en planontwikkeling	5.825.187	10%	582.519
Verervingen	18.168.500	n.v.t.	
Sloopkosten	1.165.125	25%	291.281
Bodemsanering	0		0
Bouw- en woonrijp maken	48.715.428	50%	24.357.714
Apparaatskosten	2.275.346	n.v.t.	
Overige kosten	0		0
Onvoorzien	16.047.643	25%	4.011.911
niet-verrekenbare BTW	1.406.546	25%	351.636
<i>Totaal publiek</i>	<i>93.603.776</i>		<i>29.595.061</i>
Totaal private investeringen **			
Gronden	3.200.000	n.v.t.	
Infrastructuur	4.000.000	50%	2.000.000
Bouw woningen	35.800.000	50%	17.900.000
Bouw hotel	2.400.000	50%	1.200.000
Inventaris woningen	4.375.000	10%	437.500
Inventaris hotel	720.000	10%	72.000
Centrale voorzieningen	4.200.000	25%	1.050.000
Onvoorzien	5.612.500	25%	1.403.125
Bouwbegeleiding	3.086.875	25%	771.719
<i>Totaal privaat</i>	<i>63.394.375</i>		<i>24.834.344</i>
TOTAAL PUBLIEK EN PRIVAAT	156.998.151	35%	54.429.405

* bron: kostenraming Oranjewoud GV scenario

** bron: Haalbaarheidstoets van natuur- en waterpark Waterdunen, Molencaten juli 2006

Extra tijdelijke werkgelegenheid

Door de extra omzet die in de regio wordt gemaakt ontstaat extra tijdelijke werkgelegenheid. Om deze in te schatten is gekeken naar de bouwnijverheid omdat de meeste omzet in deze sector zal worden gemaakt. De totale omzet van de bouwnijverheid in Nederland bedroeg in 2004 circa €65 miljard. Dit werd gerealiseerd met circa 440.000 arbeidsjaren (bron: Stateline CBS). De gemiddelde omzet per arbeidsjaar bedroeg daarom circa €148.000,-. Hierboven is ingeschat dat de extra omzet in de regio ongeveer €55 mln. zal zijn. Dit leidt tot ongeveer 372 arbeidsjaren (manjaren) extra werkgelegenheid tijdens de bouwfase van het project.

Indirecte effecten

Naast het genoemde deel van de omzet dat door regionale bedrijven zal worden ingevuld zijn er ook indirecte effecten bij toeleveranciers. Zoals gezegd zullen hotels, pensions en restaurants profiteren door bestedingseffecten van werknemers van buiten de regio. De bezettingsgraad van deze bedrijven wordt hierdoor tijdelijk hoger (vooral buiten het hoogseizoen, circa 2 maanden in de zomer). Maar ook bijvoorbeeld leveranciers van bouwmaterialen zullen hun omzet zien stijgen. Het is niet mogelijk om met de beschikbare informatie een goede inschatting te maken over de hoogte hiervan maar het is wel een aanmerkelijke (tijdelijke) baat.

2.4 Gemeente Sluis

Het project draagt op zes manieren bij tot de inkomsten voor de gemeente Sluis:

- Toeristenbelasting
- OZB
- Parkeerconcessie
- Extra inkomsten uit het Gemeentefonds
- Bouwleges
- inkomsten uit verkoop van grond

Toeristenbelasting

De 283.000 extra verblijfstoeristen betalen een toeristenbelasting van 1 euro (voor camping) of 1,07 euro (voor hotel en recreatiewoningen) per overnachting. In totaal brengt dit 300.000 euro per jaar op. Tabel 2 presenteert de details van de berekening.⁷

Tabel 2: Berekening inkomsten uit toeristenbelasting

	Bestaand aantal overnachtingen	Aantal overnachtingen met project	Verschil	Tarief toeristenbelasting (euro)	Opbrengst toeristenbelasting (euro)
Hotel	0	35.040	35.040	1,07	37.493
Camping	93.206	87.600	-5.606	1	-5.606
Recreatie-woning	111.416	365.000	253.584	1,07	271.335
Totaal	204.622	487.640	283.018		303.222

OZB

Er worden 400 nieuwe recreatiewoningen en een hotel opgericht waarop OZB verschuldigd is. Het tarief van de OZB voor niet-woningen bedraagt € 5,39 per € 2.500 WOZ-waarde (€ 2,99 voor de eigenaar en € 2,40 voor de gebruiker van de eigendommen). De WOZ-waarde wordt geraamd aan de hand van de investeringskosten voor de aanleg van de woningen en het hotel. Deze bedragen € 41,4 miljoen euro, zodat de OZB op ongeveer € 90.000 euro per jaar uitkomt. De gemeente Sluis geeft aan dat OZB inkomsten van nieuwe woningen als extra inkomsten voor de gemeente mogen worden geteld. Hogere OZB opbrengsten door waardeverhoging van bestaande woningen kunnen niet worden meegeteld omdat het rijk de extra opbrengsten kort in de uitkeringen uit het gemeentefonds.

Parkeerconcessies

De gemeente ontvangt € 80.000 per jaar uit de concessie van de onthaalparking.⁸

Extra inkomsten uit het Gemeentefonds

Een extra inkomstenbron voor de gemeente is een verhoging van de uitkeringen van het rijk aan de gemeente als gevolg van een stijging van het inwoneraantal. Door de komst van Waterdunen en de extra directe en indirecte werkgelegenheid die hiermee wordt gegenereerd (zie par. 2.1) zullen naar verwachting mensen gaan verhuizen naar de gemeente Sluis. Dit effect wordt versterkt omdat meestal het gehele gezin meeverhuist. Het is niet mogelijk om een onderbouwde aanname te doen over het aantal mensen dat naar de gemeente verhuist.

Bouwleges

De gemeente ontvangt van de ontwikkelaar voor het verlenen van de vergunningen leges. Deze bedragen ordegrrootte € 1 mln. (eenmalig, bron: gemeente Sluis).

Verkoop van gronden

Tenslotte ontvangt de gemeente een eenmalige som van € 1.100.000 euro uit de verkoop van 14 ha grond aan de ontwikkelaar van het Waterdunenpark.⁹

2.5 Waterschap Zeeuws Vlaanderen

Het Waterschap Zeeuws Vlaanderen betaalt de onderhoudskosten van de primaire waterkering, de Panoramadijk (900 meter lang in het projectgebied). De netto contante waarde van de onderhoudskosten aan de primaire waterkering bedraagt ongeveer 500 euro per strekkende meter of 450.000 euro. In de nieuwe situatie na realisatie van Waterdunen komt achter de Panoramadijk een brede duinenrij te liggen. Het onderhoud aan deze duinenrij kost ongeveer 250 per strekkende meter of 225.000 euro in totaal. Dit zijn meerkosten ten opzichte van de referentiesituatie. Daar staat tegenover dat het onderhoud aan de Panoramadijk verminderd kan worden omdat door de komst van de brede duinenrij een extra zekerheid is verkregen. De onderhoudsinspanningen aan de Panoramadijk kunnen daarom omlaag. Met hoeveel dit omlaag kan is echter niet bekend.¹⁰ Naast de genoemde kosten van onderhoud aan de duinen en de primaire waterkering spelen nog andere zaken een rol zoals de aanleg en het onderhoud van wegen en natuur. Hierover is nog te weinig bekend om tot een goede totaal inschatting te kunnen komen. Daarom wordt geen nadere analyse gegeven van de financiële consequenties voor het Waterschap.

3. TOTAAL OVERZICHT

Onderstaande tabel presenteert het overzicht van de kosten en baten per betrokken partij in de regio, die in het voorgaande hoofdstuk besproken werden.

Tabel 3: Overzicht regionale effecten

REGIONALE EFFECTEN WATERDUNEN	Voorzichtige schatting	Alternatieve schatting	Eenheid
1. INWONERS			
Structurele werkgelegenheidseffecten	144	350	fte
Directe extra werkgelegenheid	48	200	fte
Indirecte extra werkgelegenheid	96	150	fte
Tijdelijke werkgelegenheidseffecten	pm		fte
Koopkrachteffecten	€ 190.000		jaarlijks
2. LANDBOUW			
Aantal hectares uit productie genomen	290		ha.
Inkomstenverlies	€ 150.000		Euro's per jaar
3. REGIONAAL BEDRIJFSLEVEN			
Structurele extra bestedingen	€ 18.879.000	€ 23.730.000	Euro's per jaar
Aantal extra verblijfsstoeristen	283.000	360.000	dagen
Bestedingen op de verblijfsaccommodatie	€ 25		per dag
Bestedingen buiten de verblijfsaccommodatie	€ 38		per dag
Aantal extra dagtoeristen	150.000	150.000	dagen
Bestedingen per dag	€ 7		per dag
Tijdelijke extra bestedingen			
Extra directe omzet in het regionale bedrijfsleven	€ 55.000.000		per jaar
Extra indirecte omzet in het regionale bedrijfsleven	pm		(gedurende de
4. GEMEENTE SLUIS			
Extra inkomsten uit toeristenbelasting	€ 300.000		per jaar
Extra inkomsten uit OZB	€ 90.000		per jaar
Extra inkomsten uit het gemeentefonds	pm		per jaar
Extra inkomsten uit parkeerconcessies	€ 80.000		per jaar
Totale jaarlijkse extra inkomsten	€ 470.000	+ pm	per jaar
Bouwleges (circa)	€ 1.000.000		eenmalig
Verkoop gronden	€ 1.100.000		eenmalig
Totale eenmalige extra inkomsten	€ 2.100.000		eenmalig
5. WATERSCHAP ZEEUWS-VLAANDEREN	pm		

TECHNISCHE BIJLAGE

¹ Zelfde aannames als in MKBA Waterdunen (Decisio, 2006), die steunt op gegevens verstrekt door de Kamer van Koophandel.

² De verhouding tussen het netto en bruto effect op de werkgelegenheid wordt gegeven door de uitdrukking:

$$\frac{\varepsilon_s}{(\varepsilon_s - \eta_d)}$$

waarbij ε_s gelijk is aan de loonelasticiteit van het arbeidsaanbod en η_d staat voor de loonelasticiteit van de arbeidsvraag.

Rubberecht (2000) raamde op basis van bedrijfstakgegevens de prijselasticiteit van de arbeidsvraag in vijf Europese landen waaronder Nederland. Voor NACE-sector 5 (handel en horeca, de meest relevante sector in dit geval) in Nederland vindt hij een loonelasticiteit van -0,7. De Bisschop (2002) citeert een aantal studies die een arbeidsaanbodelasticiteit van 0,2 tot 0,3 suggereren (hoger voor vrouwen en dicht bij nul voor mannen). Invoering van deze parameters in de bovenstaande formule geven een netto effect van 22% tot 30%.

Terwijl een netto percentage van 10% (zoals in de bestaande MKBA gehanteerd) verdedigbaar is, kan op grond van de bovengenoemde bronnen ook een hoger percentage van ongeveer 25% naar voren geschoven worden. Een goede raming vergt een gedetailleerde studie van de lokale arbeidsmarkt die buiten de scope van de opdracht ligt.

³ De maatschappelijke baten van een extra arbeidsplaats bestaan uit meer dan de vermeden werkloosheidsuitkeringen. Werkloosheidsuitkeringen vertegenwoordigen een financiële transfer tussen de overheid en de werkloze zonder dat er netto baten ontstaan. De werkelijke maatschappelijke baten van een extra arbeidsplaats zijn gelijk aan het verschil tussen de productieve waarde van de geleverde arbeid (gemeten door de loonkosten) en de opportuniteitskosten van die arbeid. De opportuniteitskosten van arbeid zijn gelijk aan de minimale vergoeding die nodig is om de werkzame personen ertoe over te halen om te werken. Een redelijke aanname is dat deze vergoeding gelijk is aan het inkomensverschil tussen werken en niet werken. Het inkomen bij niet werken is gelijk aan de werkloosheidsuitkering. Het inkomen bij werken is gelijk aan het netto loon plus werkgeverspremies voor individuele gezondheids- en pensioenverzekeringen. De totale maatschappelijke baten komen daarmee uit op de som van de inkomstenbelasting, de wettelijke sociale premies en de werkloosheidsuitkering (zie onder).

-
- = loonkosten – opportuniteitskosten arbeid
 - = loonkosten – (inkomen bij werken – inkomen bij niet werken)
 - = loonkosten – (netto loon + niet-wettelijke sociale premies – werkloosheidsuitkeringen)
 - = (loonkosten – netto loon – niet-wettelijke sociale premies) + werkloosheidsuitkeringen
 - = belastingen + wettelijke sociale premies + werkloosheidsvergoeding

De gemiddelde jaarlijkse loonkosten over alle bedrijfstakken in Nederland bedroegen in 2005 48.000 euro per arbeidsplaats. In de horecasector lag dit bedrag echter veel lager: slechts 30.000 euro. Wellicht vormt dit een onderschatting omdat werknemers in de horecasector ook nog inkomen uit fooien ontvangen (bovenop de standaard fooi die automatisch aangerekend wordt). Belastingen en premies voor de wettelijke sociale verzekeringen bedroegen in 2005 ongeveer 38% van het BBP. Toepassing van dit percentage op het bedrag van 30.000 euro levert 11.400 euro. De gemiddelde werkloosheidsuitkering in Nederland bedroeg in 2005 13.400 per uitkeringsgerechtigde. De som van beide is gelijk aan 24.800 euro (bron CBS Statline).

- ⁴ Zelfde aannames als in MKBA Waterdunen (Decisio, 2006).
- ⁵ Gemiddeld gezininkomen per ha. van grote akkerbouwbedrijven op het zuidwestelijke kleigebied in de periode 1991-2002. bron: Landbouw-Economisch bericht 2002 LEI/Wageningen UR in Ecorys/NEI “financieel-economische doorrekening Gebiedsplan West Zeeuwsch-Vlaanderen”.
- ⁶ De gegevens over de verblijfstoeristen zijn afkomstig uit de MKBA Waterdunen (Decisio, 2006). De verwachte impact van het project op het aantal dagrecreanten is overgenomen uit het MER Waterdunen (Oranjewoud, 2006). De bron van het bedrag van de gemiddelde bestedingen van een dagtoerist is de Toeristische Trendrapportage Zeeland. Uitgegaan is van de gemiddelde
- ⁷ Gegevens over de hoogte van de toeristenbelasting komt van de website van de Gemeente Sluis.
- ⁸ Mondeling communicatie van de Gemeente Sluis.
- ⁹ De gemeente Sluis is eigenaar van 4 ha van de terreinen waarop het Waterdunenproject zal gerealiseerd worden. In de kostenraming van Oranjewoud (2006) is een verwervingsprijs van 7,5 euro per m² voorzien.
- ¹⁰ Mondelinge communicatie van Waterschap Zeeuwse Eilanden op basis van de MER/MKBA die door DHV wordt uitgevoerd.

LITERATUURREFERENTIES

Decisio (2006). *MKBA Waterdunen. Maatschappelijke kosten-batenanalyse voor kustversterking en gebiedsontwikkeling in de Jong- en Oud-Breskenspolder*. Studie in opdracht van Provincie Zeeland. 12 december 2006. Decisio BV, Amsterdam.

Decisio (2007). *Aanvullende berekeningen tbv MKBA Waterdunen*. Memo van 26 februari 2007 gericht aan Provincie Zeeland en RebelGroup.

Kamer van Koophandel (2006). *Prognose economische effecten Waterdunen*. Nota van 14 februari 2006.

Kamer van Koophandel (2004). Economische ontwikkelingskansen toerisme Zeeland.

Rubberecht, I. (2000). *Estimation of the wage elasticity of the demand of labour: macro-economic evidence for five European countries*. Master's thesis. Katholieke Universiteit Leuven.

Van Gent Van der Reest (2006). *Haalbaarheidstoets Waterdunenpark*. In opdracht van Molencate.

Toeristische Trendrapportage Zeeland 2005/2006, Kenniscentrum Toerisme & Recreatie.

Milieueffectrapport Waterdunen, Oranjewoud in opdracht van de provincie Zeeland, december 2006

Gebiedsplan West Zeeuwsch-Vlaanderen, Natuurlijk Vitaal. Gebiedscommissie West-Zeeuwsch-Vlaanderen, juli 2004 en bijlage 6: financieel-economische doorrekening gebiedsplan (Ecorys).